

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.11.2014, sp. zn. 31 Nd 316/2013, ECLI:CZ:NS:2014:31.ND.316.2013.1

Číslo: 11/2015

Právní věta:

Je-li Nejvyšší soud žádán o určení místně příslušného soudu dle § 11 odst. 3 o. s. ř. na základě pravomocného rozhodnutí, jímž soud prvního stupně vyslovil svou místní nepřislusnost a rozhodl o postoupení věci Nejvyššímu soudu za účelem určení místně příslušného soudu, Nejvyšší soud určí místně příslušný soud, aniž zkoumá (aniž je oprávněn zkoumat), zda je dána pravomoc českých soudů k projednání a rozhodnutí věci. Před vydáním rozhodnutí, jímž vyzve k určení místně příslušného soudu Nejvyšší soud, je soud, u kterého byla podána žaloba, povinen náležitě zkoumat, zda v případě sporu s mezinárodním prvkem je dána pravomoc českého soudu, a tento svůj závěr v takovém rozhodnutí (dospěje-li k závěru, že pravomoc českých soudů je dána, takže je namístě postup dle § 11 odst. 3 a § 105 o. s. ř.) náležitě odůvodnit.

Pravomoc českých soudů v řízení o soudní úschově mohla být založena i podle § 37 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb., ve spojení s § 86 odst. 1 o. s. ř., byl-li příjemcem ze soudní úschovy český občan.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.11.2014

Spisová značka: 31 Nd 316/2013

Číslo rozhodnutí: 11

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Pravomoc soudu, Příslusnost soudu místní

Předpisy: § 11 odst. 3 o. s. ř.

§ 37 odst. 1 předpisu č. 97/1963Sb.

§ 84 o. s. ř.

§ 88 odst. k o. s. ř. ve znění do 31.12.2013

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbirkový text rozhodnutí:

Okresní soud v Břeclavi usnesením ze dne 12. 9. 2013 předložil shora označenou věc Nejvyššímu soudu podle § 11 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu k rozhodnutí o tom, který soud věc projedná a rozhodne, neboť podmínky místní příslusnosti, podle nichž by bylo možno určit příslušný soud, chybějí nebo je nelze zjistit.

V projednávané věci se návrhem ze dne 1. 2. 2013 složitelka, likvidátorka společnosti SH (dále „společnost“), u Okresního soudu v Břeclavi domáhá vydání usnesení, kterým by bylo rozhodnuto o přijetí finanční částky ve výši 885 Kč do soudní úschovy pro příjemkyni L. Z., provdanou B., posledně známým bydlištěm N., M., Česká republika. Tato částka představovala výplatu likvidačního zůstatku výše jmenované společnosti, jež byla ke dni 13. 12. 2012 vymazána z obchodního rejstříku a tudíž zanikla. Složitelka byla k 23. 6. 2011 jmenována likvidátorkou společnosti. Ke dni 6. 2. 2012 učinila složitelka veškeré úkony nezbytné k provedení likvidace, vypracovala zprávu o průběhu likvidace s návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku a sestavila mimořádnou účetní závěrku společnosti, jež byla ověřena auditorem. Auditovaná mimořádná účetní závěrka i návrh na rozdělení likvidačního zůstatku byly schváleny mimořádnou valnou hromadou společnosti k 6. 2. 2012. Poté, co žádný z akcionářů společnosti neuplatnil právo domáhat se přezkumu výše podílu na likvidačním zůstatku, přistoupila likvidátorka k rozdělení likvidačního zůstatku v souladu se schváleným návrhem. Dne 5. 12. 2012 byl likvidační zůstatek rozdělen mezi všechny akcionáře společnosti v souladu s § 75a odst. 1 obch. zák. Dne 13. 12. 2012 byla společnost na základě usnesení Městského soudu v Praze vymazána z obchodního rejstříku. V rámci výplaty likvidačního zůstatku byla L. Z., jedné z akcionářů společnosti (dále také „příjemkyně“), zaslána šeková poukázka na částku 885 Kč, kterou si příjemkyně ve stanovené šedesátidenní lhůtě nenechala proplatit. Složitelka se proto obrátila na Okresní soud v Břeclavi s návrhem na přijetí dané částky do soudní úschovy. V odůvodnění návrhu uvedla, že závazek vyplatit příjemkyni její podíl na likvidačním zůstatku nelze splnit, neboť příjemkyně řádně nabízené plnění nepřijala a složitelka je tudíž v prodlení se splněním svého závazku. Složitelka nevyloučila, že se příjemkyně na uváděné adrese v M. již nezdržuje.

Okresní soud v Břeclavi výpisem z centrální evidence obyvatel ze dne 8. 2. 2013 zjistil, že příjemkyně se k 21. 1. 2001 provdala, jmenuje se nyní příjmením B., a že má na území České republiky ukončený pobyt občana. Příjemkyně tedy na území České republiky evidovaný pobyt ani bydliště nemá.

Okresní soud v Břeclavi s ohledem na výše uvedené vyslovil v usnesení ze dne 12. 9. 2013 svou místní nepřislušnost. Odkázal přitom na ustanovení § 88 písm. k) o. s. ř., podle kterého je k řízení o soudních úschovách místo obecného soudu místně příslušný soud, v jehož obvodu je místo plnění. Jsou-li místa plnění v obvodu několika soudů, je k řízení příslušný soud, který řízení zahájí nejdříve. Vzhledem k tomu, že místo plnění nebylo žádným způsobem smluveno, určil soud dle ustanovení § 337 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, jako místo plnění bydliště příjemce, které však není na území České republiky. Okresní soud tak uzavřel, že místní příslušnost nelze určit, neboť místo splnění závazku se nachází mimo území České republiky, pravomoc k řízení o úschově ale dána je. Proto věc postoupil Nejvyššímu soudu, aby za nedostatku podmínek pro určení místní příslušnosti ve smyslu § 11 odst. 3 o. s. ř. určil místně příslušný soud, který věc projedná a rozhodne.

N e j v y š š í s o u d určil, že věc projedná a rozhodne Okresní soud v Břeclavi.

Z o d ů v o d n ě n í :

Tříčlenný senát soudního oddělení 30, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu věc projednat a rozhodnout o ní, dospěl při posouzení otázky postupu Nejvyššího soudu v případě, kdy není dána pravomoc českých soudů ve věci rozhodnout a otázky určení místně příslušného soudu v řízení o úschově ve prospěch příjemce, který nemá na území České republiky bydliště, k závěru odlišnému od toho, jež byl vyjádřen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. [20 Nd 34/2002](#), ze dne 27. 2. 2002, sp. zn. [26 Nd 35/2002](#), ze dne 21. 3. 2002, sp. zn. [21 Nd 36/2002](#), ze dne 24. 4. 2002, sp. zn. [30 Nd 37/2002](#), ze dne 15. 3. 2002, sp. zn. [30 Nd 38/2002](#), ze dne 11. 12. 2003, sp. zn. [32 Od 57/2003](#) a [32 Od 58/2003](#) a [32 Od 59/2003](#) a [32 Od 60/2003](#) a [32 Od 61/2003](#) a [32 Od 62/2003](#), v nichž Nejvyšší soud vyslovil, že se neurčuje soud, který věc projedná a rozhodne, neboť dospěl k závěru, že v řízení o složení finanční částky (nevyplaceného podílu na likvidačním zůstatku) do soudní úschovy je pravomoc soudů České republiky dána, jen pokud je místo plnění peněžitého

závazku na území České republiky, což v uvedených věcech nebylo splněno.

Oproti tomu v usnesení ze dne 26. 2. 2010, sp. zn. [4 Nd 52/2010](#), Nejvyšší soud konstatoval, že v řízení o složení finanční částky (podílu na likvidačním zůstatku) nelze určit místně příslušný soud podle místa plnění ve smyslu § 337 odst. 1 obč. zák., jelikož bydliště věřitele není na území České republiky. Bydliště věřitele (příjemce) ve Slovenské republice ale neznamená, že by nebyla dána pravomoc soudů České republiky, proto Nejvyšší soud s ohledem na požadavek hospodárnosti řízení uzavřel, že není vhodné určit jako místně příslušný jiný soud, než ten, u kterého byl podán návrh na přijetí peněz do úschovy.

Vedle toho v usnesení ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. [21 Cdo 568/2007](#), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že v řízení o uložení finanční částky (likvidačního zůstatku) do soudní úschovy ve prospěch příjemce, kdy se místo plnění závazku nebo jiného dluhu nachází mimo zemí České republiky, je dána pravomoc českých soudů, má-li příjemce v České republice majetek a místní příslušnost je tedy založena podle ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř.

S ohledem na shora uvedené rozhodl tříčlenný senát jednomyslně o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Jak vyplynulo ze zjištění Okresního soudu v Břeclavi, akcionářka (příjemkyně) L. Z. - B., má na území České republiky ukončený pobyt občana. Na základě ověření adresy bydliště a dalších informací z technologického centra MV ČR a také na základě dotazu vzneseného na rodiče příjemkyně Nejvyšší soud zjistil, že L. B., roz. Z., má v současné době bydliště na adrese R. R., H., Nový Zéland.

Podle § 11 odst. 3 o. s. ř. jde-li o věc, která patří do pravomoci soudů České republiky, ale podmínky místní příslušnosti chybějí nebo je nelze zjistit, určí Nejvyšší soud, který soud věc projedná a rozhodne.

Podle § 105 odst. 2 o. s. ř. vysloví-li soud, že není příslušný, postoupí věc po právní moci tohoto usnesení příslušnému soudu nebo ji za podmínek § 11 odst. 3 předloží Nejvyššímu soudu.

Z ustanovení § 11 odst. 3 o. s. ř. vyplývá, že Nejvyšší soud může určit soud, který má věc projednat a rozhodnout v případě chybějících podmínek místní příslušnosti jen tehdy, jde-li o věc spadající do pravomoci českých soudů.

Splnění podmínky pravomoci českých soudů pro rozhodnutí podle § 11 odst. 3 o. s. ř. však Nejvyšší soud zkoumá toliko v případě, kdy je mu přímo předložen návrh na určení soudu, který věc projedná a rozhodne, a to společně s žalobou nebo jiným návrhem na zahájení řízení, tj. tehdy, jestliže řízení v dané věci před žádným z českých soudů dosud neprobíhá (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. [30 Nd 290/2013](#)). Oproti tomu, jestliže řízení ve věci již probíhá a procesní soud vysloví svou místní nepřislušnost a postupem podle § 105 odst. 2 o. s. ř. věc předloží Nejvyššímu soudu k určení, který soud věc projedná a rozhodne, nemá Nejvyšší soud jinou možnost, než takový soud určit, aniž by sám mohl přezkoumávat, zda je podmínka pravomoci českých soudů v dané věci splněna. Ustanovení § 105 odst. 2 o. s. ř. totiž odkazem na splnění podmínek § 11 odst. 3 o. s. ř. předpokládá, že se otázkou pravomoci českých soudů, jakož i tím, že podmínky pro určení místně příslušného soudu chybějí, dostatečně a s kladným závěrem zabýval předkládající soud.

Jinak řečeno, je-li Nejvyšší soud žádán o určení místně příslušného soudu dle § 11 odst. 3 o. s. ř. na základě pravomocného rozhodnutí, jímž soud prvního stupně vyslovil svou místní nepřislušnost a rozhodl o postoupení věci Nejvyššímu soudu za účelem určení místně příslušného soudu, Nejvyšší

soud určí místně příslušný soud, aniž zkoumá (aniž je oprávněn zkoumat), zda je dána pravomoc českých soudů k projednání a rozhodnutí věci.

Nejvyšší soud proto určil (dle § 11 odst. 3 o. s. ř.) soudem příslušným k projednání a rozhodnutí věci Okresní soud v Břeclavi, jako soud, v jehož obvodu měla oprávněná poslední známé bydliště.

Pro úplnost (a bez vlivu na výsledek rozhodnutí dle § 11 odst. 3 o. s. ř.) Nejvyšší soud (v rámci předejití sporů o pravomoc českých soudů v dané věci) uvádí, že před vydáním rozhodnutí, jímž vyzve k určení místně příslušného soudu Nejvyšší soud, je soud, u kterého byla podána žaloba, povinen náležitě zkoumat, zda v případě sporu s mezinárodním prvkem je dána pravomoc českého soudu, a tento svůj závěr v takovém rozhodnutí (dospěje-li k závěru, že pravomoc českých soudů je dána, takže je namístež postup dle § 11 odst. 3 a § 105 o. s. ř.) náležitě odůvodnit.

K tomu lze dále uvést, že pravomoc českých civilních soudů ve vztahu k cizině může být obecně založena několika způsoby (srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za, Komentář, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, str. 26, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. [28 Nd 276/2012](#)):

- a) přímo použitelným předpisem Evropské unie (EU), v případě neexistence mezinárodní smlouvy uzavřené Českou republikou před vstupem do EU nebo mezinárodní smlouvy, která spadá do působnosti unijního předpisu a má před ním aplikační přednost;
- b) mezinárodní smlouvou v souladu s čl. 10 Ústavy České republiky a ustanovením § 2 zákona č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním;
- c) zákonem č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

Mezinárodní příslušnost (pravomoc) soudů v závazkových vztazích plynoucích z občanských a obchodních věcí je na úrovni práva Evropské unie upravena nařízením Rady ES č. 44/2001 o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (nařízení Brusel I). V souladu se zásadami přednosti a přímého účinku je proto třeba se předně zabývat možností aplikace nařízení Brusel I na projednávanou věc.

Článek 1 odst. 1 nařízení Brusel I stanoví, že nařízení se vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu. Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní a správní. V souladu s článkem 4 nařízení Brusel I, nemá-li žalovaný bydliště na území členského státu, určuje se příslušnost soudů každého členského státu podle jeho vlastních právních předpisů, s výhradou článků 22 a 23.

To pro dané řízení znamená, že jelikož v projednávané věci aplikace článků 22 a 23 nepřichází v úvahu a jelikož se oprávněná příjemkyně dle zjištění Nejvyššího soudu nenachází na území České republiky a má své bydliště na Novém Zélandu, mezinárodní pravomoc českých soudů nelze dovést podle pravidel příslušnosti obsažených v nařízení. Z toho důvodu není ani nezbytné se zabývat eventuálním předložením předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie ohledně aplikovatelnosti jurisdikčních pravidel nařízení z hlediska jeho věcné působnosti i na taková řízení, jako je řízení o uložení plnění do soudní úschovy, které má nespornou povahu, protože zodpovězení této otázky by ve smyslu doktríny CILFIT (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982 ve věci 283/81 CILFIT /1982/ ECR 3415) nemělo dopad na aplikovatelnost práva EU a rozhodnutí ve věci samé, a bylo by tak pouze hypotetickou otázkou.

Dále je třeba se zabývat otázkou, zda je pravomoc soudů České republiky v daném případě založena mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána. Odpověď na tuto otázku je přitom záporná, jelikož mezi Českou republikou a Novým Zélandem neexistuje žádná dvoustranná mezinárodní smlouva upravující otázku pravomoci soudů.

Protože pravomoc soudů České republiky pro předmětné řízení není upravena ani unijním právem ani mezinárodní smlouvou, je třeba zkoumat, zda lze pravomoc českých soudů dovodit za aplikace vlastních pravidel mezinárodního práva soukromého.

Vzhledem k ustanovení § 123 odst. 2, věta první, zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, podle kterého pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se použijí i nadále ustanovení dosavadních právních předpisů o pravomoci českých soudů, je třeba při přezkumu pravomoci českých soudů v této věci postupovat podle zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále též „ZMPS“).

Podle ustanovení § 37 odst. 1 ZMPS je pravomoc českých soudů dána, je-li dána podle českých předpisů jejich příslušnost.

Podle ustanovení § 88 písm. k) o. s. ř. je namísto obecného soudu, popřípadě namísto soudu uvedeného v § 85a, k řízení příslušný soud, v jehož obvodu je místo plnění, jde-li o řízení o úschovách; jsou-li místa plnění v obvodu několika soudů, je k řízení o úschovách příslušný soud, který nejdříve zahájí řízení.

Podle ustanovení § 84 o. s. ř. je k řízení příslušný obecný soud účastníka, proti němuž návrh směřuje (žalovaného), není-li stanoveno jinak.

Podle ustanovení § 86 o. s. ř. je v případě, kdy žalovaný, který je občanem České republiky, nemá obecný soud anebo nemá obecný soud v České republice, příslušný soud, v jehož obvodu měl v České republice poslední známé bydliště (odst. 1). Proti tomu, kdo nemá jiný příslušný soud v České republice, je možno uplatnit majetkové práva u soudu, v jehož obvodu má majetek (odst. 2).

Výlučná úprava místní příslušnosti v ustanovení § 88 písm. k) o. s. ř. způsobuje v řízení o úschovách nemožnost založit místní příslušnost soudu podle obecného soudu účastníka, proti němuž návrh směřuje (§ 84 o. s. ř.), anebo u soudu na výběr daného podle ustanovení § 87 o. s. ř. V řízení o úschovách jsou tak zásadně místně příslušné soudy podle místa plnění, kterým je ve smyslu ustanovení § 337 odst. 1 obch. zák. sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště věřitele (srov. Novotný in: Drápal a kol. Občanský soudní řád, komentář, I. díl, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 571-579; a také Přidal in: Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol: Občanský soudní řád. Komentář, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 313-314). Vzhledem k tomu, že má příjemkyně bydliště na území N. Z., nelze pravomoc českých soudů podle § 37 odst. 1 ZMPS za použití § 88 písm. k) o. s. ř. dovodit.

Výlučnost místní příslušnosti v řízení o úschovách, omezená na soud místa plnění, však ještě neznamená, že by se i pravomoc českých soudů omezovala jen na ty úschovy, u kterých se místo plnění nachází na území České republiky, a že by i v této věci nemohla být založena pravomoc českých soudů podle jiných kritérií.

K založení mezinárodní pravomoci českých soudů k projednání majetkového sporu totiž podle § 37 odst. 1 ZMPS postačuje, aby byl dán kterýkoli z druhů místní příslušnosti upravené v § 84 až 89a o. s. ř. Nejvyšší soud přitom již dříve ve své judikatuře dovodil, že za situace, kdy nelze určit jiný místně příslušný soud, zakládá místní příslušnost pro majetkové spory a jiné majetkové věci (a tedy i pravomoc soudů České republiky) ustanovení § 86 odst. 2 o. s. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. [21 Cdo 568/2007](#) a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2000, sp. zn. [20 Cdo 2499/98](#), uveřejněné pod číslem 2/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Tento závěr se přitom vztahuje na všechny typy řízení bez ohledu na jejich spornou nebo nespornou povahu, jelikož, jak zdůraznil Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. [21 Cdo 568/2007](#), „ze znění ustanovení

§ 86 odst. 2 a z logiky věci vyplývá, že se jím řídí všechny případy, bylo-li uplatněno u soudu majetkové právo a není-li možné jinak určit místní příslušnost soudu v České republice (...toto ustanovení přitom) nedopadá pouze na případy, kdy uplatňuje své majetkové právo žalobce proti žalovanému (ve sporném řízení), ale i na situaci, kdy své majetkové právo uplatňuje jiný navrhovatel proti dalším účastníkům v tzv. nesporném řízení“.

V posuzované věci sice není známo, zda má příjemkyně na území České republiky majetek, a zda je proto dána pravomoc českých soudů podle § 37 odst. 1 ZMPS, za použití § 86 odst. 2 o. s. ř. Za majetek příjemkyně přitom nelze považovat její pohledávku z titulu výplaty likvidačního zůstatku v situaci, kdy původní dlužník zanikl výmazem z obchodního rejstříku a prostředky, které mají být příjemkyni vyplaceny, má v držení osoba s bydlištěm na Slovensku.

Předestřené úvahy se však uplatní i ve vztahu k příslušnosti založené podle § 37 odst. 1 ZMPS, za použití § 86 odst. 1 o. s. ř., neboť i v případě, kdy je příjemcem ze soudní úschovy český občan, je dána potřebná blízká vazba mezi působností českých soudů na straně jedné a předmětem řízení a osobou příjemkyně na straně druhé.

Z uvedeného je zřejmé, že pravomoc českých soudů k vedení tohoto řízení je dána.